

A 287.

Latinská

CVIČEBNÁ KNIHA

pro I. gymnasiaľní třídu.

Sestavil

Josef Riss,

c. k. professor při gymnasiu Jičinském.

Třetí vydání.

Vydání první a druhé knihy této schválena ministerstvem, a sice první dne 21. čce 1867 č. 4554, druhé dne 7. ledna 1869 č. 11.459.

V PRAZE.

Nakladatel kněhkupectví: I. L. Kober.
1873.

7
ÚSTŘEDNÍ KNĚŽOVNA
PEDAGOGICKÉ FAKULTY
HRAD
SIGN. V. 1376
INVL. 202064

Národní kněhtiskárna: I. L. Kober v Praze.

Předmluva.

Uvedením českého jazyka za jazyk vyučovací do škol středních nastala potřeba českých knih školních a cvičebných. Aby se této potřebě u vyučování jazyku latinskému poněkud vyhovělo, sestavil jsem pro první třídu tuto cvičebnou knihu, řídě se při sestavování pravidly organizačního návrhu.

Příklady latinské vyňaty jsou skoro naskrze ze spisovatelův klassických; jen tu a tam, kde se naskytovaly tvary neb vazby syntaktické, o nichž při vyučování a v cvičeních posud se nejednalo, staly se nepatrné změny. Mimo to použito i sbírky J. A. Dünnebiera a dra. J. Classena.

Při sestavování přihlíženo bedlivě k tomu, aby příklady obsahem byly poučlivé, zajímavé a chápavosti žákův přiměřené. Za tou příčinou umístěny jsou v této sbírce z větší části pravdy všeobecné, přísloví aneb vyňatky z dějin řeckých a římských. V čele položen jest indicativus, imperativus a infinitivus praesentis activi a passivi, aby se cvičení v skloňování jmen statných díti mohlo v úplných větách. Vedle toho přicházejí hned v prvních cvičeních také některé tvary časoslova *esse*, totiž: *est, sunt, erat, erant, fuit a fuerunt*. Časoslova třetího časování na *io* nevidělo se mi oddělovati od ostatních téhož časování a pojednávati o nich, jak se v mnohých cvičebných knihách děje, ve zvláštním oddílu, jednak proto, že časování samo nemá velikých obtíží do sebe, jednak proto, že by se mnoho pěkných a vhodných příkladův nemohlo použiti. Však aby žáci zvláštnosti toho časování šetřili a na pozoru měli, připojeno k infinitivu časoslov toho druhu i v slovníku i v poznámkách v závorce *io*. Ostatně

hleděl se spisovatel všemožně vystříhati všeho, co dle organisačního návrhu odkázáno třídě druhé. Že však předse — ač pořádku a jen v nominativu — přicházejí jména řecká prvního sklonění v *as* a *es*, nebude snad nikdo spisovateli vykládati ve stránku zlou.

Nemalá obtíž naskytá se tu, kde česká vazba se liší od latinské, jmenovitě kde doplněk v každém z těchto jazykův jest v jiném pádu. U kterých časoslov českých je volnější vazba (na př. s genitivem a akkusativem), položen je v českých příkladech, kdykoliv to bylo možno, vždy ten pád, který má býti v latině. Ve větách záporných a při genitivu cíle u časoslov s předložkou *do* složených udán v prvních českých cvičeních ten pád v závorce, který má býti v latině; v pozdějších cvičeních opomenuto toho, poněvadž se za to míti může, že pravidlo z prvních cvičení žákům již utkvělo v paměti.

Že jsem, jednaje o konjunktivu, přibral věty účelné a soustředné a konjunktiv imperfecti a plusquamperfecti s *quam* ve větách časových, nebude nikdo pokládati za přetřžení žákův, uváží-li velikou latiny a češtiny v té příčině shodnost.

Ve slovníku latinsko-českém označena jsou všechna slova kvantitou, aby žáci záhy si přivykali řádnému vyslovování. Čemu se žák naučiti má z mluvnice, není v slovníku zvláště uvedeno. Tak vynechány jsou náměstky (vyjma některé převlastňovací náměstky, jež se naskytují hned v prvních cvičeních) jak v latinsko-českém tak i v česko-latinském seznamu.

Časoslova končící a jednodobá musí se hledati pod trvajícími neb opětovacími téhož kmene. Kdeby však pro žáka povstaly nesnadnosti aneb kde se latina a čeština zvláštními obraty a mluvením způsoby od sebe různí, položil jsem významy k jednotlivým cvičením.

Zdali jsem v tom ve všem pravou míru držel a s prospěchem-li knihy této při vyučování latinskému jazyku ve školách českých užívati lze, o tom souditi náleží na jiné.

V Jičíně, v měsíci dubnu 1866.

Jos. Riss.

Předmluva k druhému vydání.

Podáváje druhé vydání latinské cvičebné knihy pro I. gymnasiální třídu u veřejnost vidím se nucena připomenouti, že při tomto vydání učiněny jsou některé podstatné změny.

Předně rozmnoženy jsou značně příklady nejen latinské ale i české; tyto hlavně větami obsahem i formou podobnými příkladům latinským téhož odstavce. Rozmnožení takové nestalo se snad za nedostatkem látky a příkladův v prvním vydání, nýbrž aby byl větší v příkladech výběr a zároveň aby žákům podána byla příležitost k důkladnému si osvojení významův. Také se, když se nebudou každoročně též příklady překládati, — aspoň z části — zamezí, že nebude žákům první třídy lze používati zápiskův a vypracování předchůdcův svých a že budou tudíž nuceni k samostatné práci a činnosti. V té příčině jest ovšem potřebí dorozumění se učitelův latiny v třídě první a v třídě druhé.

Dále sestavil jsem dle přání p. recensenta v časopisu pro rakouská gymnasia (v 8. a 9. seš. 1866) a jiných pp. kolegův k prvnímu dílu slovník dle jednotlivých odstavců. K druhému dílu neuznával jsem pokračování v témž slovníku za nutné, na dle poněvadž se významy — jak patrno z posledních §§. dílu prvního, kde již ani 30 nových významův nepřichází — ustavičně opakují a žák tudíž, kdykoliv toho potřebí, bez velké ztráty času nový význam v slovníku alfabetském si vyhledati může, na dle i za tou příčinou, aby se kniha příliš nezvětšila a tím i nezdražila. Kde se vazba latinská neshoduje s vazbou českou, poukázal jsem k rozdílnosti této nejen v příkladech českých položiv do závorky pád, který má býti v latině, ale také v slovníčku, udávaje i latinskou i českou vazbu.

Jsem té naděje, že změny právě uvedené nebudou na ujmu díla samého; předse však budu i dále, maje pokrok u vyučování latině na zřeteli, o zdokonalení cvičebné knihy této dbáti a použiju, jakož se to již tentokráte stalo, s vděčností všech oprav a pokynutí pp. kolegův.

V Jičíně, v měsíci srpnu 1868.

Jos. Riss.

Předmluva k třetímu vydání.

Měl jsem v úmyslu učiniti při novém vydání Latinské cvičebné knihy pro 1. gymn. třídu některé podstatné změny, zejména co do soustavy a rozřídění látky, a konal jsem již k tomu přípravy; avšak tu mne z nenadání o minulých prázdninách došlo oznámení nakladatelstva, že zásoby Latinské cvičebné knihy pro 1. gymn. třídu jest již na sklonku a že nutno na rychlo obstarati nové vydání, aby se četným objednáním zadost učiniti mohlo. Nezbyvalo mně tudíž než abych upustil prozatím ode všech značných změn nechtěje, aby nastaly při vyučování zmatky, kdyby měli žáci v rukou dvě soustavou a rozříděním učebné látky od sebe rozdílných vydání. Jedinou změnu učinil jsem při perfektu prvního časování (§. 56.) vypustiv několik příkladův, v nichž byla nepravidelná perfekta, a ponechav jen takové příklady, v nichž jest praeteritum časoslova *dare*.

Při většině §§. odkazuju k latinské mluvnici prof. Jos. Kořínka, nákladem kněhkupectví I. L. Kobra před nedávnem vydané. Toto odkazování bylo příčinou, že jsem na některých místech změnil názvosloví, aby mezi mluvnicí a učebnou knihou byla v té věci úplná shoda.

Spěchem při tisknutí zůstaly v prvních dvou arších v odstavcích latinských některé chyby, jež aby se, jak v seznamu omylův naznačeno, opravily, uctivě žádám.

V Jičíně, v měsíci dubnu 1873.

Jos. Riiss.

OBSAH.

Díl první.

	Strana
O časoslově.	
Indicativus, imperativus a infinitivus praesentis activi et passivi	1—3
O statném jměnu.	
První sklonění	3
Druhé sklonění	4
Přídavná jména tří východův na us, a, um a er, a, um.	5
Přídavné jméno co přívlastek	6
Přídavné jméno co výrok	—
Masculina I., feminina a neutra II. sklonění. Pluralia tantum	7
I. a II. sklonění. Deus, dea, filius, filia, meus, a, um	7
Třetí sklonění	8
Adjectiva dvojího zakončení	14
Adjectiva jednoho zakončení	16
Adjectiva s významem jmen statných	—
Přístavek	18
Čtvrté sklonění	—
Páté sklonění	20
Comparativus	22
Superlativus	24
Příslovce	28
O zájmenech.	
Zájmena osobní a přívlastňovací	30
Zájmena ukazovací	32
Zájmena tázací	34
Zájmena vztažná	—
Zájmena neurčitá	37
Zájmena číselná	38
O číslovkách.	
Číslovky základní	40
Číslovky řadové	41
Ostatní číslovky	42

Díl druhý.

	Strana.
O časoslově.	
Casoslovo sum	45
Composita	45
Casoslovo possum	47
Activum pravidelných časoslov.	
Indicativus praesentis	48
Imperfectum	49
Futurum	51
Perfectum	53
Plusquamperfectum	58
Futurum II.	59
Passivum pravidelných časoslov.	
Indicativus praesentis	60
Imperfectum	61
Futurum	62
Perfectum	63
Plusquamperfectum	65
Futurum II.	66
Conjunctivus praesentis activi	70
Imperfectum	71
Plusquamperfectum	72
Conjunctivus praesentis passivi	74
Imperfectum	75
Perfectum	76
Plusquamperfectum	77
Imperativus activi et passivi	78
Infinitivus	82
Participium	83
Conjugatio periphrastica	85
Deponentia	91
Accusativus cum infinitivo	95
Gerundium	97
O jménech měst	98
Supinum	99
Dodatek	106
Bájky a povídky	112
Seznam slov dle jednotlivých odstavců	186
Slovník latinsko-český	179
Slovník česko-latinský	179

Díl první.

ODDÍL PRVNÍ.

O časoslově.

**Indicativus, Imperativus a Infinitivus praesentis
activi et passivi.**

§. 1. První časování.

(Kořínkova mluv. §. 116.)

Ambulamus. — Clamas. — Peccatis. — Ora et labora. — Bene educamur. — Dum spiro, spero. — Vituperatis. — Festinant. — Placamini. — Delector. — Cantate. — Arat. — Habito. — Diligenter laboras. — Amaris. — Fortiter pugnatis. — Aegrotant. — Vexor. — Vehementer erras. — Laudatur. — Vituperamur et castigamur, si erramus et peccamus. — Quotidie fere castigaris nec tamen emendaris.

Pilně pracuji. — Pokud dýcháme, doufáme. — Modlete (se) a pracujte. — Dobře se vychováváš. — Vypravuje se. — Jsme káráni. — Křičíš. — Jste týráni. — Chváliš a jsi chválen. — Orají a zpívají. — Bojuje udatně. — Často chybujeme. — Jste snadno smířeni. — Stůněme. — Zpívej. — Proč spěcháš? — Jste milováni. — Pilně pracujte. — Jestli pilně pracují, jsou chváleni; jestli špatně pracují, jsou káráni. — Skoro denně býváte káráni a přede se nepolepšujete.

§. 2. Druh é časování.

Rides. — Parete. — Terreor. — Solemus vituperare et castigare. — Vale. — Quum docemur, tacemus. — Mane. — Cur taces, quum tacere nocet? — Bene educamini et docemini. — Cur non respondes? — Timetis. — Mordent. — Ubi interrogamur, respondemus.

Buďte zdraví. — Smějeme (se). — Poslouchají. — Když vynučování jste, mlčte. — Jsi-li zdrav, dobře jest; já jsem zdrav. — Musfte poslouchati a mlčeti. — Proč plačete a křičíte? — Jsem napomínán. — Dobře radím. — Proč mlčíte, když mlčeti škodí. — Když jsem tázán, odpovídám. — Dobře jsi vychováván a vynučován. — Proč neodpovídáte, když jste tázáni?

§. 3. Třetí časování.

Celeriter scribis. — Beate vivimus. — Desine flere. — Emunt. — Legitis. — Currit. — Fallimini. — Saepe offendimur. — Mox emo, mox vendo. — Discimus, dum docemus. — Prudenter age. — Ausculta et perpende. — Si offenderis, ignosce. — Cur gemis et fles?

Piš tak, jak čteš. — Blažené žijete. — Přestaňte plakatí a křičeti. — Často se klameš. — Aneb čtete aneb píšeme aneb zpíváme. — Mlčíme, když zpíváte. — Každodenně se něco čte aneb píše. — Brzy kupujeme, brzy prodáváme. — Rychle píšete. — Proč sténáte a plačete?

§. 4. Čtvrté časování.

Noctū dormimus. — Aveo audire. — Edimus et bibimus, s̄ esurimus et sitimus. — Si obeditis, laudamini. — Ita vivimus, uti scribo: quotidie aliquid legimus aut scribimus, deinde una coenamur, garrimus et ambulamus. — Facile lenimur et placamur. — Veni, vide et audi. — Si libere dicere, non tamen recte sentire impediris.

V noci spím. — Neosloucháte-li, jste kárání a trestání. — Často jíš a piješ, prvó než lačníš a žízniš. — Procházejte (se) a švitořte. — Přijďte, vizte a slyšte. — Snažno býváš uchlácholen a usmířen. — Posloucháme-li, býváme chválení.

A4

ODDÍL DRUHÝ.

O statném jménu.

§. 5. První sklonění.

(Koř. ml. §. 18.)

Luscinia cantat. — Venae et arteriae micare non desinunt. — Europa est peninsula. — Sapientia ornat vitam. — Benevolentia conciliat et conservat amicitias. — Lingnam coërce. — Umbra terrae interdum lunam obscurat. — Historia est magistra vitae. — Fortuna mutatur ut luna. — Vitam regit saepe fortuna, non sapientia. — Stellae nautis monstrant viam. — Quid moeres? aut cur succumbis cedisque fortunae? — Aurora Musis amica¹⁾. — Fortunae tribuitur causa victoriae. — Ancillis commendatur munditia et parsimonia. — Prudentiam cum eloquentia jungere debes. — Ex luxuria existit avaritia, ex avaritia erumpit audacia. — Ranae ciconiarum, alaudae et columbae aquilarum praeda sunt. — Invidia saepe discordiarum causa est. — Irretit muscas, transmittit aranea vespas.

— Slavíci klokotají. — Moudrostí zdobí se život. — Proč podléháte a ustupujete osudu? — Dobrotivostí zjednávají a udržují se přátelství. — Byliny rostou a květou, ale brzo usychají. — Sicilie byla dříve půlostrov, nyní jest ostrov. — Slza brzo usychá. — Musy jsou básníku příznivy²⁾. — Brány na večer³⁾ se zavírají. — V noci svítí měsíc a hvězdy (se) třpytí. — Vlast musíme milovati. — Básníci vzývají Musy. — Život řídí se často osudem, ne moudrostí. — Plavec svěruje život svůj vlnám. — Holub miluje čistotu. — Kam plujete, plavci? — Růžemi a věnci krásíme sochy. — Růže květou a voní, ale brzo opadávají. — Vítězstvími vzrůstá sláva vlasti. — Vina je příčinou⁴⁾ trestův. — Slavík v⁵⁾ kleci nepěje. — Závist proti⁶⁾ bezúhonnosti nic nemůže⁷⁾. — Krtek bydlí pod⁸⁾ zemí. — Diana byla bohyně lesův. — Slzami uměňuje se strast. — Moudrostí! (ty) zdobíš život. Hněv přátelství ruší. — Skromnost zdobí dívky. — Hněv a jazyk

na uzdě mějte. — Když měsíc přichází ¹⁾ do stínu země, zatemňuje se. — Paní odporučí slůžkám čistotu a spořivost. — Žáby jsou pokrm čápův; skřivani a holubi jsou pokrm orlův. — Trhej ráže, když květon.

¹⁾ Ve všeobecných výrocích a příslovích se i v latinském i v českém jazyku spona často vypouští. ²⁾ favere. ³⁾ vesperi. ⁴⁾ V latině pojí se *esse* s dvojným nominativem předmětu a výroku, v češtině se klade ve větách rozdílů aneb případnosti výrok do instrumentalu. — ⁵⁾ in (v. slovník latinsko-český). ⁶⁾ contra, předl. s akk. ⁷⁾ nihil valere. ⁸⁾ sub (v. slovník latinsko-český). ⁹⁾ incidere.

Druhé sklonění.

§. 6. *Statná jména na us, er a ir.*

(Kot. ml. §. 21; §. 22; §. 23.)

Deus regit mundum. — Poetae molliunt animos. — Legatus non caeditur neque violatur. — Cervus fugit lupum. — Ira perturbat animum. — Dei providentiā mundus administratur. — Exercete, discipuli, memoriam; memoria enim minuitur, nisi exercetur. — Avaritia est morbus animi. — Masinissa erat socius et amicus Romanorum. — Virum ornat constantia. — Aprī nocent agris, corvi hortis. — Tarquinius gener erat Servii Tullii. — Laudatur in discipulis diligentia, in pueris modestia et verecundia. — Rhēnus agrum Helvetiorum a Germanis dividit. — Romulo succedit Numa Pompilius. — Vale, amice! — Fortuna animos obcaecat. — Secreto amicos admone, lauda palam. — Figulus figulo invidet.

Nil svlažuje Aegypt. — Koně zdobí hřiva. — Vlci lekají jeleny. — Bůh je pán světa. — Učitel chválí pilnost žákův. — Žáci! ctěte učitele. — Sluhové slouží pánům. — Žáci se vyučují od ¹⁾ učitelův. — Afrika jest otčinou pštrosa. — Pojd ²⁾ (sem), hochu, už (se) moudrým býti ³⁾. — V ⁴⁾ oku bydlí duch. — Vosa raní žihadlem. — Rolníci vzdělávají pole, zahrádníci zahrady. — Spánkem se občerstvujeme. — Řekové byli učitelé Římanův. — Mužové hájí vlastní (akk.). — Ostrovidi žijí na ⁴⁾ zemi i ve ⁴⁾ vodě. — Mlčte, žáci, když ⁵⁾ učitel vyučuje. — Skromnost zdobí hochy i dívky. — Cvičte, hoši, každodenně paměť. — Přítel

napomínám tajně, veřejně (ale) chválím. — Jeleni často jsou kořisti vlkův. — Buďte zdraví, přátelé! — Servius Tullius byl tchán Tarquinia. — Šťěstím se myslí zaslepují. — Havrani mívají hnízda mezi ⁶⁾ větvemi topolův. — Země má podobu koule. — Přítelů neurážíme ani ⁷⁾ žertem. — Mužové, bojujte udatně pro ⁸⁾ vlast.

¹⁾ Předl. *ā* (v. slovník latinsko-český). ²⁾ *venire*. ³⁾ *sapere* (*io*). ⁴⁾ *in*. ⁵⁾ *dum*. ⁶⁾ *inter*, předl. s *akk.* ⁷⁾ *ne-quidem*; mezi *ne* a *quidem* klade se slovo neb spojení slov, na němž důraz spočívá a k němuž se zápornost vztahuje. ⁸⁾ *pro*, předl. s *abl.*

§. 7. Statná jména na *um*.

(Koř. ml. §. 25.)

Ira est initium insaniae. — Verba movent, exempla trahunt. — Remedium irae mora est. — Mundus est quasi templum dei. — Beneficium et gratia sunt vincula concordiae. — Ferrum ferro acuitur. — Sapientia vino obumbratur. — Adolescentia exemplis optime ¹⁾ instruitur. — Lupi non emendantur senio. — Agricola terram dimovet aratro. — Obtemperate, pueri, praeceptis magistrorum. — (Vitia etiam sine magistris discuntur. — Nunquam periculum sine periculo vincitur. — Bello quaeritur gloria. — Deus dominus est coeli et terrae. — Superbia signum stultitiae est. — Vitia sunt morbi animi.

Víčka jsou pokrývky očí. — Ne vždy fialky a lilie květou. — Skromnost jest okrasou hochův, setrvalost (okrasou) mužův. — Kovy se vykopávají ze ²⁾ země. — Oves jest obrok koňův. — Hřích plodí hřích. — Příroda je takřka chrám Boží (Boha). — Spravedlnost je základ říší. — Bůh řídí nebe i zemi. — Příklady více se žáci povzbuzují než slovy. — Hvězdy (se) třpytí na ³⁾ nebi. — Města se opevňují zdmi a příkopy. — Odměny povzbuzují horlivost žákův. — Válkami se rozvazují svazky přátelství. — Víno je zrcadlo mysli. — Rozmařilost a lakota svádějí ⁴⁾ k ⁵⁾ hříchům. — Požár nechvacuje stavení a stodoly rolníkův. — Plavci svinují plachty. — V zemi jest zlato, stříbro, železo, olovo. — Mužové jsou záštita vlasti. — Války bývají příčinou nemocí. — Zlato a stříbro bylo ozdobou chrámův Řekův a Římanův. — Poslouchej, žáku, rozkazův a napomenutí učitele (svého).

— Rolníci pluhý pole brázdí. — Neřesti těžce se vykořeňují. —
Válkou se pustoší pole a louky rolníkův.

¹⁾ nejlépe. ²⁾ e, předl. s abl. ³⁾ in. ⁴⁾ impellere. ⁵⁾ ad, předl. s akk.

Přídavná jména tří východův na us, a, um a er, a, um.

§. 8. *Přídavné jméno co přívlastek (attributum).*

(Koř. ml. §. 59; §. 205.)

Excelsus animus non commovetur fortunae procellis. — Saepe est etiam sub palliolo sordido sapientia. — Equis vetulis teneros anteponeere solemus. — Medici multos morbos asperis remediis curant. — Parva scintilla magnum saepe excitat incendium. — Historiam vitae humanae magistram appellamus. — Humanis hostiis deus non placatur. — Atrae curae vino dissipantur. — Vir bonus nec gratia nec pretio nec periculo a recta via deducitur. — Historiae praeclaris monumentis animus excitatur. — Vita rustica parsimoniae, diligentiae, justitiae magistra est. — Patrium habet deus erga bonos viros animum.

Na ¹⁾ jasném nebi zříme nesčíslné hvězdy. — Libý spánek obcerstvuje údy. — Medvědi bydlí v studených zemích Evropy. — Zahradníci suché větve nožem uřezávají. — Život venkovský poskytuje mnohé zábavy. — Muži velikého a vznešeného ducha nepoddává (se) ni nepřítelům ni osudu. — (Říše římská má počátek od Romula.) — Varujte (se) přátelství (akk.) nešlechtných mužův. — Často uvažujeme rozličné nehody života lidského. — Vínem rozptyluje černé péče. — Roucha královská ozdobují se zlatem a drahokamy. — Slonové železnými bodci se řídí. — Malá jiskra často jest příčinou velkého požáru. — Mnohé nemoci trpkými léky se léčí. — Dějepis jest zrcadlo lidského života. — Rozšafným životem se razí ³⁾ cesta do ¹⁾ nebe. — (Věrný přítel jisté útočiště ²⁾). — Slonové mají malé oči.

¹⁾ Srovn. §. 5. pozn. 5. ²⁾ Srovn. §. 5. pozn. 1. ³⁾ munire.

§. 9. *Přídavné jméno co výrok (praedicatum).*

(Koř. ml. §. 59; §. 198.)

Dei beneficia magna sunt et innumera. — Mála exempla sunt pernicioso. — Ut agri sine cultura non sunt frugiferi, sic

sine doctrina animi. — Vita humana multis periculis obnoxia est. — Immensa est potentia coeli. — Proelia inter Romanos et Poenos cruenta erant. — Viri improbi nunquam sunt liberi. — Cicada cicadae cara, formica formicae¹⁾. — Animus humanus aeternus est. — Ferrum durum est. — Silvae sunt obscurae. — Ursi et lupi saevi sunt. — Umbra silvarum grata est. — Firma est proborum virorum amicitia.

Osud je slepý. — Války punické byly krvavé. — Nezralé hrozny jsou trpké. — Dějepis Římanův je slavný. — Dřevo lip není tak tvrdé jako dřevo bukův. — Podoba země jest kulatá. — Obcování s muži nešlechtnými jest nezkušeným hochům záhubné. — Zlaté ozdoby jsou dívkám a ženám milý. — Rozličné jsou příčiny nemocí a rozličné léky. — Břehy Rýnu jsou pŕavahny. — Milé jsou dary přátel. — Přátelství mužův nešlechtných jest nestálé. — Široké řeky zřídka jsou prudké. — Pole bez vzdělání není plodonosné. — Mravenec malý jest, ale pracovitý. — Zobáky čápův jsou dlouhé. — Muž nešlechtný nikdy není svoboden. — Nesmírná jest moc Boží (Boha).

¹⁾ Srov. §. 5. pozn. 1.

§. 10. *Masculina I, feminina a neutra II. sklonění. Pluralia tantum I. a II. sklonění. Deus, dea, filius, filia, meus, a, um.*
(Kof. ml. §. 12; §. 28; §. 53, 2; §. 26, 1, 2; §. 19, 2.)

Britanni jam olim periti nautae erant. — Incolae Germaniae bellicosi erant. — Populi procerae non multam umbram spargunt. — Opulenta Corinthus praeda erat Mummii et Romanorum. — Ventis agitur excelsa ornus. — Vetusti poetae laudant claram Rhodum. — Pecnnda Aegyptus cella penaria erat Romanorum. — Divitiarum et formae gloria fluxa est. — Scintilla etiam exigua in tenebris micat. — Vita sine amicis est insidiarum plena. — Vulgus indoctum litterarum studiis non favet. — Romulus in coelo cum diis agit aevum. — Romani ante pugnam a diis deabusque victoriam implorant. — Non raro in proeliis vir viro, arma armis conseruntur. — Ubi est magister tuus, mi fili?

Skýthové byli bojovní. — Virgilius byl slavný básník římský. — Bílý topol sázívá se podlé¹⁾ břehův řek. — (Na²⁾ Libanu

roston vysoké cedry. — Nil svažuje úrodný Aegypt. — Nepřátelský osud nenadále bohatství uchvacuje. — Mnozí žáci jen hrozbami se pobádají k pilnosti. — Pilný rolník dvakráte i třikráte²⁾ pole oře. — Poslušnost jest pravá okrasa dítek. — Jugurtha byl Numidům milý. — Moře (pelagus) je plavcům nebezpečné. — I zkušeného plavce leká rozbouřené moře. — Synu můj, nevěř lichotivým slovům mužův nešlechetných. — Havrani mívají hnízda na²⁾ vysokých⁴⁾ topolech. — Slavný Rhodus se vychvaluje od starých básníkův. — Prudký vítr vyvrací i košaté buky i vysoké jasany. — Varujte (se) úkladův (akk.) nepřátelských (nepřátel).

¹⁾ juxta, předl. s akk. ²⁾ in, předl. na otázku kde? s abl. ³⁾ bis terque. ⁴⁾ procerus, a, um.)

Třetí sklonění.

§. 11. *Masculina.*

(Koř. ml. §. 29.)

(Animus est rector vitae humanae.) — Gutta cavat durum lapidem. — (Initium sapientiae est timor domini. — Injuria solvit amorem.) — Corruptunt bonos mores colloquia prava. — Mortuo leoni et pavidi lepores insultant. — Immensa est finemque non habet potentia coeli. — Miles timet sagittam violenti hostis. — Olim coronae deorum honos erant. — Nil sine magno labore vita dat hominibus.) — Agni lupos fugiunt, cervi leones, columbae aquilas. — Ferrum igne molitur. — (Honestum otium est praemium continui laboris.) — Victori abunde magnum praemium est victoria. — Euphrates et Tigris amnes ex Armeniae montibus profluunt. — (Honores saepe mutant mores.) — Yulgus non tam homines quam hominum fortunam colit. — (Deus regit universum orbem terrarum. — Verecundia bonum in adolescente signum est.) — Vapores solis calore ex aquis excitantur. — Robustus animus et excelsus est liber cura et angore. — Mithridates rex Ponti erat. — Ferarum vestigia venatori nota sunt.) — Bonus civis non tam vitam suam quam patriae fortunam respicit. — Pavidus hostis non est hostis. — Jupiter pater deorum et hominum erat.

Země rodí květiny. — Země pohybuje se okolo slunce. — Bůh je stvořitel nebe a pán celého okrsku světa. — (Radosti jsou

často počátek trpké bolesti. — Očekávej každodenně konec života. — Oheň nehasí se ohněm. — Slunce svítí ve dne ¹⁾, měsíc a hvězdy svítí v noci ²⁾. — Chleba a vody (akk.) požaduje příroda. — Psi jsou strážcové stád. — Hvězdy ve dne se zatemňují paprsky slunečními (slunce). — Kam se štěstí kloní, tam kloní se i přízeň lidí. — Jaký ³⁾ počátek, takový ⁴⁾ bývá i konec. — Čáp žije mláďata žabami a hady. — Slonů připisuje ⁵⁾ se veliká chytrost. — Záměrům lidským (lidí) překáží mnohdy osud. — Vnitřní rozbroj v říších láká nezřídka nepřátely. — Známost jazykův odporučuje a zdobí mladíka. — Lavřín byl druhdy Apollinu zasvěcen ⁶⁾. — Z oceanu ustavičně vystupují husté výpary ve ¹⁰⁾ vzduch. — Oheň jest příčinou tepla. — Voda se prýští z pramene. — Pastýři se svěruje stádo. — Mucho vřesku, málo vlny. — Prchlivost člověka oslepuje. — Země má hory, lesy a roviny. — Hřmchy člověka poskvřňují. — Květina po ⁷⁾ vůni se poznává. — Utrhači dobrou pověst sárají ⁸⁾. — Lidé prach a stín jsou. — Vlast občanům drahá jest. — Mnohé hmyzy jsou lidem obtížny. — Bolesť trpělivostí bývá přemáhána. — Často bratr bratra oklamati hledí ⁹⁾. — Země jest obydlí lidí. — U Římanův byly husy bohyni Junoně zasvěceny ⁶⁾. — Romulus a Remus byli vůdcové pastýřův. — Mrtvého lva se ani plachý zajíc nebojí. — Ničemnými rozmluvami kazí se dobré mravy. — Masinissa byl král Numidův. — Vojíní metají střely proti ¹⁰⁾ nepřítelům. — Stydlivost jest při ¹¹⁾ mladících dobrým znamením. — Cicero a Demosthenes byli slavní řečníci.)

¹⁾ interdiu. ²⁾ noctu. ³⁾ ut. ⁴⁾ ita. ⁵⁾ tribuěre. ⁶⁾ sacer, ora, crum. ⁷⁾ §. 7. pozn. 2. ⁸⁾ atterěre. ⁹⁾ studěre. ¹⁰⁾ in, předl. s akk. ¹¹⁾ in, předl. s abl.

§. 12. *Feminina.*

Virtus gloriam parit. — Poëtae audiuntur, leguntur, ediscuntur et inhaerescunt penitus in mentibus. — Litem parit lis, noxa item noxam parit. — Crescit, velut arbor, aevo fama Marcelli. — In coelo nubes, imbres ventique coguntur. — Tota belli fortuna pendet a virtute prudentiâque ducis. — Perturbationes animi

morbos philosophi appellant. — Jactamur invicem varietate fortunae. — Amazones erant mulieres bellicosae. — Accedite ad apes et formicas, ignavi pueri, et discite sedulitatem. — Auctumnus fruges effandit. — Dat medicina salutem. — Aemulatio alit ingenia. — Nil semper floret: aetas succedit aetati. — Jacent sub arbore poma. — Mentem hominis specta, non frontem. — Cupiditates animi sunt morbi. — Obsequium amicos, veritas odium parit. — Initium salutis cognitio est peccati. — Sapientia est ars vitae. — Historia est lux veritatis. — Cervi magna celeritate pedum excellunt. — Vera gloria radices agit atque etiam propagatur. — Lupus pilum mutat, non mentem. — Fortuna humana obnoxia est variis vicissitudinibus. — Sermo imago animi est. — Nunquam virtutem deserit invidia. — In fuga foeda mors est, in victoria gloriosa. — Magnum ubique pretium virtuti tribuitur.

Ptáci létají, ryby plovou, červi lezou. — Vitr žene oblaka. — Včela miluje květiny. — Romulus byl zakladatel města Říma. — Žáby bydlí v bažinách. — Spánek jest obraz smrti. — Umění jest útočiště v nouzi. — Rovnost neplodí války (akk.). — Život člověka je cestování. — Štěstí má mnoho proměn. — Nестejnost mravův rozlučuje¹⁾ přátelství. — Na podzim opadávají listy stromův. — Proti²⁾ smrti nemáme zbrani (akk.). — Lidé věří více očím než uším. — Smrť i mladíku i starci má³⁾ býti před⁴⁾ očima. — Mravy národův se kazí mnohými válkami. — Čest odměna je ctnosti. — Když bouře nastává, zahalují černé mraky oblohu nebeskou (nebe). — Ctnost jest matkou pravé slávy. — Jako vlk, tak i liška srst mění, ne obyčeje. — Rozličné jsou proměny v životě lidském (lidí). — Nádherné roucho nezřídka prozrazuje lehkost myslí. — Veliká jest zajícům a jelenům rychlost běhův. — Bouře vyvrací i silné stromy. — Vlastní chvála smrdí. — Žádosti (se) rozumu opírají. — Na podzim česá se ovoce se⁵⁾ stromův. — Slonové chobotem s nepřátely bojují. — Cti⁶⁾ rodiče, boj (se) Boha (akk.), poslouchej zákonův (dat.). — V letě rádi odpočíváme pod⁷⁾ stinným stromem.

1) Dissociare. 2) contra, předl. s akk. 3) debere. 4) ante předl. s akk. 5) de, předl. s abl. 6) honorare. 7) sub.

§. 13. *Masculina a Feminina.*

Sol aureus regit mundum. — In proeliis aut cita mors venit aut victoria laeta. — Magna vis orationis est. — In Alpibus interdum albi lepores inveniuntur. — Humanae leges cedunt divinis. — Sine ope divina nihil valemus. — Bonae leges e malis moribus procreantur. — Non placidam membris dat cura quietem. — Regum amicitia non inertia, sed cura, vigilantia patientia et ingenii celeritate comparatur. — Opum cupiditate etiam fratres saepe in magnas contentiones rapiuntur. — Animi morbi sunt cupiditates immensae divitiarum, gloriae, dominationis et voluptatum. — Arabes campos hieme et aestate peragrant. — Cum hominibus pacem, bella cum vitiis habe. — Cibi condimentum est fames. — Clementiae Augusti imperatoris multa et magna documenta sunt. — Uva et succo terrae et calore solis aurescit. — Mors laborum ac miseriarum quies est. — Calamitas virtutis occasio est. — Arborum partes sunt radices, truncus, rami, folia, flores, poma. — Timor est infirmum vinculum stabilitatis.

Mravy lidí často se mění. — Alexander byl veliký král. — Zuby psův a vlkův jsou ostré. — Vínno roste¹⁾ jen v teplých krajinách. — Veliká jest moc zvyku. — Vesuv vychrluje kameny a žhavý popel. — Dobré zboží snadno kupce nalézá. — Medvědi bydlí v studených krajinách Evropy. — Rozličné jsou úsudky lidí. — Malý oheň vítr zhasíná, veliký zvětšuje. — Pojídlo společnosti lidské je rozum a řeč. — Střídmost je pramen pevného zdraví. — Vysoké hory a těsná údolí Švýcarska zhusta se navštěvují. — Čápi, jeřábi, křepelky a vlaštovky odletují na podzim do teplých krajin. — Rozmanitost květin je podivu hodná. — Pilné včelky, vy³⁾ dáváte⁴⁾ příklad neunnavné činnosti. — Pravá blaženost člověka nezakládá⁵⁾ se ve vnějším lesku, ale v poklidu duše. — Šelmy mají ostré pazoury a zuby. — Komár je malý, ale lidem obtížný. — Hněv mysl a rozum od pravdy a upřímnosti odtiská. — Zbožnost lidí je Bohu milá. — Pilnost pödpornje vlohy žákův. — Romulus a Remus byli vnukové Numitorovi. — Zákony božské mají lidé více zachovávatí než (zákony) lidské. — Zlaté slunce osvětluje zemi. — Hladem pokrmy se

koření. — Bez pomoci boží lidé nic nemohou. — S lidmi v míru žijte, (však) s neřestmi válku mějte. — Přílišná dobrota mnohým lidem škodí.

¹⁾ provenire. ²⁾ sub s akk. ³⁾ vos. ⁴⁾ proponere. ⁵⁾ zakládati se, consistere.

§. 14. *Neutra.*

Mors est certa, tempus incertum. — Magnum vectigal parsimonia est. — Nauta secat mare. — Tempus arguit amicum. — Finis coronat opus. — Horrida callidi vincunt aequora nautae. — Immensum calcat gloria habet. — Pectus quoque durum lacrimis vincitur. — Arborea et vites verno tempore frondescunt. — Libidiosa adolescentia effertur corpus tradit senectuti. — Ver praebet flores, poma dat auctumnus. — Neptunus erat numen aquarum. — Terra pecori gramina et frondes, fruges humano generi ministrat. — Mella cavā manant ex ilice. — Gallos ab Aquitanis Garumna flumen, a Belgis Matrona et Sequana dividit. — In seminibus est causa graminum et herbarum. — Vere terra novis herbis et floribus se¹⁾ vestit fontesque limpida aqua scaturiunt. — Amnes in mare deducunt fessas erroribus undas.

Krásá těla jest dar přírody. — Čas smrti nejistý jest. — Rov pokrývá kosti. — Plavec vidí moře rozbouřené. — Mrtvé tělo vrací se zemi. — Slovo platí v shromáždění, v zápasu síla. — Veliké dobro je zdravá mysl v zdravém těle. — Mládí je takřka jaro života lidského. — Člověk složen jest z těla a duše²⁾. — Časem krotí se i vztek lvů. — Lenost tělo seslabuje, práce (je) sílí. — Život a smrt jsou práva přírody. — Tělo lidské se otužuje prací. — Příroda zvířatům rozličné pokrývky udílí: skopce, kůže, štětiny, peří, šupiny. — Na jaře usmívá se odevšad svět. — Včely ssají med z květin. — Stromy zdobí na jaře květy, na podzim ovoce. — Louka vydává³⁾ traviny s kvítím (květinami) a bylinami. — Řeky vlévají se⁴⁾ do moře. — Slunce jest pramen světla a tepla. — Tělo má ducha (dat.) poslouchati. — Rozkoš duchu i tělu velmi uškozuje. — Jména mnohých básníkův a řečníkův řeckých jsou slavná.

¹⁾ se. ²⁾ abl. bez předl. ³⁾ producere. ⁴⁾ se.

§. 15. Pokračování.

Magnitudinem animi corporis dignitas ornat. — Tectis et frigoribus vis pellitur et calor molestia sedatur. — Testudo intra tegumen tuta est. — Noctua solis lumen refugit. — Apud Aegyptios olim nefas erat sacerdotibus bibere vinum. — Deas elephantibus dicitur. — Etiam sub splendido marmore atque auro servitus habitat. — Dividitur natura hominis in animum et corpus. — Verum decus est in virtute. — Non praesepe bovem, sed bos praesepe requirit. — Sunt et belli, sicut pacis, jura. — Eclatitate temporum tristitia conditur. — Fulmina saepe causa magnorum incendiorum sunt. — Fortitudo militis decus est. — Corporis dolorem animo judicamus, animi morbum corpore non sentimus. — Veni, amoenum verum.

Zlato se nalézá také v úlech. — Krev rozlévá se skrze žíly do těla. — Středozemní moře uzavřeno jest břehy Evropy, Asie a Afriky. — Včely hnízdí v dutině starého stromu aneb v úlech. — Lev požírá kosti srovan s masem. — Osel a mezek nosí břemena. — Měsíc se osvětluje světlem slunečním (slunce). — Mírným spánkem se občerstvují těla lidská. — Bílé zuby jsou okrasa úst. — Plavec vypravuje o větru, oráč o býcích, voják vypočítává rány, pastýř ovce. — Kupci do rozličných zemí častý konají. — Básně Homerovy a Virgiliovy (Homera a Virgilia) se čítají ve školách. — Slonové mají veliké hlavy, ale malá síla. Veliká jest síla lvů. — Dřeva boží zdobí nebe a ptáček jest malý pták, a přede jest tak mohutný tělo! — Na horách jsou prameny řek. — Tělo člověka jest lehké a stín. — Nechráněná mysl jest prachem okrasa. — Hněv způsobují se často veliké požáry. — Jaro jest příjemná a léto horké.

¹⁾ per, předl. akk. ²⁾ de, předl. s abl. ³⁾ tak mohutný, tantus, a, um.

§. 16. Acc. im; abl. i; nom., acc. plur. in gen. ium.

(Koř. ml. §. 34; §. 35; §. 37; §. 38).

Montes coërcent vim ventorum. — Camelus sitim sua tolerat. — Tigris flumen a celeritate nomen habet, quia pariter magna